

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету _____ А.Д. Діброва
“ _____ ” _____ 2020р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри економіки підприємства
ім. проф. І.Н. Романенка
Протокол № 14 від “18”06_2020 р.
Завідувач кафедри _____ С.М. Рогач

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Напрямок підготовки: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Економічний факультет

Розробник к.е.н., доцент Ільків Лілія Анатоліївна

КИЇВ – 2020

1. Опис навчальної дисципліни
Економіка природокористування
(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
ОС	бакалавр
Напрямок підготовки	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Спеціальність	_____ (шифр і назва)
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	150
Кількість кредитів ECTS	5
Кількість змістових модулів	3
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-
Форма контролю	іспит
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
	денна форма навчання
Рік підготовки	3
Семестр	5
Лекційні заняття	15 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	105
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	3 год.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування екологічно обґрунтованих пріоритетів соціально-економічного розвитку суспільства і пошук найбільш ефективних шляхів досягнення поставлених цілей

Завдання: дослідження екологічних наслідків науково-технічного прогресу, впровадження екологічного моніторингу; розробка системи екологічного управління; розробка методів оцінки природних ресурсів з метою включення в економічні розрахунки їх вартості; дослідження розміщення виробництв, нової техніки та технологій з урахуванням екологічних вимог; розробка глобальних екологічних прогнозів; дослідження комплексного використання відходів виробництва, сировини, вторинних матеріальних ресурсів

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: методи обґрунтування основних напрямків природокористування та механізм державного регулювання у сфері використання, охорони і відтворення природно-ресурсного потенціалу

вміти: визначити вплив використання природно-ресурсного потенціалу на економічну господарську діяльність і навколишнє середовище, шляхи оздоровлення екологічної обстановки та створення сприятливих умов для життєдіяльності населення

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність критично мислити та генерувати нові ідеї.

ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність свідомо та соціально-відповідально діяти на основі етичних міркувань і принципів академічної доброчесності.

ЗК8. Здатність проводити дослідження та презентувати результати;

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для управління економічною діяльністю.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних завдань.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології та економіко-математичні методи і моделі для дослідження економічних та соціальних процесів.

СК5. Здатність розуміти ключові тренди соціально-економічного та демографічного розвитку. **СК9.** Здатність застосовувати науковий підхід до формування та обґрунтування ефективних стратегій в економічній діяльності.

СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усь ого	денна форма				
		у тому числі				
	л	п	сем	інд	с.р.	
<i>Змістовий модуль 1. Наукові основи раціонального природокористування</i>						
Тема 1. Економіка природокористування як особлива галузь знань	1				4	
Тема 2. Наукові основи раціонального природокористування та охорони довкілля	1				4	
Тема 3. День екологічного боргу та розрахунок екологічного сліду			2		2	
Тема 4. Екологічний зміст науково-технічного прогресу та глобальні проблеми людства	1		2		6	
Тема 5. Теорія економічних збитків від антропогенного впливу на довкілля та методика їх визначення	1				6	
Тема 6. Розрахунок збитків від антропогенного впливу на довкілля			3		4	
Тема 7. Розрахунок збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля			2		4	
Разом за змістовим модулем 1	4		9		30	
<i>Змістовий модуль 2. Економічна оцінка та еколого-економічні проблеми використання природних ресурсів</i>						
Тема 1. Природні ресурси як фактор соціально-економічного розвитку та їх екон. оцінка	1				6	
Тема 2. Розрахунок розміру шкоди від забруднення земельних ресурсів			2		4	
Тема 3. Еколого-економічні проблеми раціонального використання земельних ресурсів і їх охорони	1				6	
Тема 4. Розрахунок рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів, за користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту			2		6	
Тема 5. Економіка використання водних ресурсів і контроль за їх забрудненням	1				4	
Тема 6. Розрахунок збитків від забруднення водних ресурсів			2		8	
Тема 7. Лісові ресурси, їх використання, відтворення і охорона	1		2		4	
Тема 8. Відтворення та регулювання стану атмосферного повітря	1				4	
Тема 9. Розрахунок розмірів компенсації збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря			2		4	
Разом за змістовим модулем 2	5		10		46	
<i>Змістовий модуль 3. Економічний механізм та управління раціональним природокористуванням</i>						
Тема 1. Концепція еколого-економічного сталого розвитку	1		2		6	
Тема 2. Економічний механізм регулювання раціонального природокористування	1		3		7	
Тема 3. Організація управління і нормування якості навколишнього природного середовища	1		2		6	
Тема 4. Економічна ефективність здійснення природоохоронних заходів	2		2		6	
Тема 5. Міжнародне співробітництво з екологічних проблем	1		2		4	
Разом за змістовим модулем 3	6		11		29	
Усього годин	150	15	30		105	

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	День екологічного боргу та розрахунок екологічного сліду	2
2	Екологічний зміст НТП та глобальні проблеми людства	2
3	Розрахунок збитків від антропогенного навантаження на природні ресурси	3
4	Розрахунок збитків, заподіяних рибному господарству внаслідок порушення законодавства про охорону довкілля	2
5	Розрахунок розміру шкоди від забруднення земельних ресурсів	2
6	Розрахунок рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів, користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту	2
7	Розрахунок збитків, що заподіяні державі внаслідок порушення законодавства про охорону і раціональне використання водних ресурсів	2
8	Лісові ресурси, їх використання, відтворення і охорона	2
9	Розрахунок розмірів компенсації збитків за наднормативні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	2
10	Концепція еколого-економічного сталого розвитку	2
11	Економічний механізм регулювання раціонального природокористування	3
12	Організація управління і нормування якості навколишнього природного середовища	2
13	Економічна ефективність здійснення природоохоронних заходів	2
14	Міжнародне співробітництво з екологічних проблем	1

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

7. Контрольні питання для визначення рівня засвоєння знань студентів

Теоретичні питання до іспиту

1. Розкрийте специфіку взаємовідносин суспільства та природи на різних етапах суспільного розвитку
2. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи та критерії розвитку взаємовідносин суспільства і природи
3. Охарактеризуйте основні функції економіки природокористування, визначте її предмет та об'єкт
4. Назвіть принципи раціонального природокористування і охарактеризуйте один з них на вибір
5. Охарактеризуйте види природокористування з огляду на їх виробничу та екологічну сторони
6. Що таке метод науки? Назвіть загальнонаукові та прикладні методи дослідження економіки природокористування.
7. Визначте основні завдання економіки природокористування як науки та назвіть і охарактеризуйте форми природокористування
8. Які принципи природокористування є визначальними і на яких базується чинне природноресурсове право та розкрийте сутність принципу «нульового рівня» споживання природних ресурсів.
9. Назвіть та охарактеризуйте види природокористування. Які етапи природокористування характерні для господарювання в Україні? Дайте характеристику кожному етапові.
10. Назвіть та охарактеризуйте види та форми природокористування. Роль принципу “забруднювач платить” в економіці природокористування.
11. Назвіть види економічних збитків від забруднення довкілля та охарактеризуйте кожен із них
12. Охарактеризуйте основні причини та джерела порушень навколишнього природного середовища
13. Охарактеризуйте основні складові сталого розвитку
14. Поясніть, як реалізувати такий захід екологізації як «застосування біологічних методів ведення сільськогосподарського виробництва»
15. Розкрийте суть НТП та НТР, визначте їх спільні та відмінні риси.
16. Розкрийте поняття сталого розвитку та охарактеризуйте основні екологічні проблеми, вирішення яких необхідне для його забезпечення в Україні.
17. Назвіть основні критерії та обґрунтуйте класифікацію порушень довкілля.
18. Розкрийте особливості методики визначення економічних збитків від антропогенного навантаження в аграрному секторі. Наведіть приклади.
19. Визначте та обґрунтуйте напрями реалізації стратегії сталого розвитку економіки України.
20. Поясніть історичну закономірність таких явищ, як НТП та НТР. Охарактеризуйте основні сторони та напрями розвитку процесів НТП.
21. Охарактеризуйте суть та критерії основних підходів щодо визначення економічних збитків, що виникають внаслідок забруднення довкілля.
22. Методика обчислення рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів, для потреб водного транспорту та гідроенергетики
23. Дайте визначення поняттям “глобальна екологічна криза” та “глобальна екологічна катастрофа”. Розкрийте основні причини, що зумовили загострення глобальної екологічної кризи.
24. Назвіть види економічних збитків від забруднення довкілля та охарактеризуйте кожен із них
25. Природно-ресурсний потенціал (поняття, стан в Україні)
26. Назвіть та дайте характеристику типам платежів за природні ресурси та поясніть як встановлюються ліміти та ставки рентної плати за природні ресурси?
27. Охарактеризуйте основні причини та джерела порушень довкілля та дайте визначення природним ресурсам та природним умовам по відношенню до господарського використання
28. Охарактеризуйте основні кількісні методи визначення величини економічних збитків від забруднення довкілля та можливості їх практичного застосування
29. Класифікація природних ресурсів виходячи з господарського використання
30. Розподіл платежів за використання природних ресурсів

31. Назвіть основні складові інноваційної діяльності, що дадуть можливість створити сприятливі передумови для підвищення ефективності ресурсозбереження
32. Назвіть та охарактеризуйте функції які виконують економічні збитки
33. Назвіть та охарактеризуйте основні підходи до економічної оцінки природних ресурсів
34. Суть поняття «екологічний слід» та поняття «день екологічного боргу»
35. Поясніть сутнісні відмінності між неокласичною та кейнсіанською моделями управління природокористуванням. Яка з них є більш прийнятною для умов України?
36. Паризька кліматична угода
37. Що таке кадастр природних ресурсів та які його види практикуються?
38. Що розуміють під економічною оцінкою природних ресурсів та які функції вона виконує?
39. Наведіть класифікацію основних підходів щодо економічної оцінки природних ресурсів
40. Визначте етапи розробки та реалізації економічного механізму раціонального природокористування..
41. Які принципи покладено в основу створення ефективного економічного механізму природокористування?
42. Розкрийте сутність економічного механізму природокористування, розмежуйте характерні риси основних його типів.
43. Визначте та охарактеризуйте основні елементи економічного механізму природокористування.
44. Дайте визначення поняття «екологічний податок», обґрунтуйте доцільність його впровадження в практику господарювання.
45. Обґрунтуйте власний варіант трансформації вітчизняного економічного механізму природокористування.
46. Розкрийте зміст поняття «екологічне страхування», охарактеризуйте його суб'єкти та визначте пріоритети розвитку в Україні.
47. Екологізація виробництва як шлях зближення економіки та екології (суть екологізації, екологізація с.г., її напрями, приклади)
48. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів в Україні
49. Економіка водокористування: суть, джерела забруднення, вимоги до якості води тощо
50. Економіка лісокористування: поняття лісових ресурсів, їх значення, показники рівня використання та забруднення, заходи щодо поліпшення використання
51. Економічна ефективність здійснення природоохоронних заходів (суть, показники, інформаційне забезпечення)
52. Організація управління в галузі природокористування
53. Стандартизація та нормування якості довкілля
54. Екологічна сертифікація та ліцензування
55. Розвиток міжнародного співробітництва в екологічній сфері
56. Особливості здійснення природоохоронної політики в Україні та світі

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОКР бакалавр напряму підготовки/ спеціальність «облік і аудит», «фінанси і кредит», «маркетинг», економіка підприємства	Кафедра економіки підприємства ім. проф. І.Н. Романенка 2020 - 2021 навч. рік	БІЛЕТ № 11 з дисципліни «Економіка природокористування»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Рогач Світлана Михайлівна Пр. № 14 від 18 червня 2020 р.

Екзаменаційні запитання

- З якою метою визначається чистий економічний ефект природоохоронних заходів та які складові його формують?
- Суть екологічного страхування та його роль у підвищенні якості довкілля

Тестові завдання різних типів

	Питання 1. Документ, який засвідчує право її власника на використання природних ресурсів у визначених межах протягом встановленого строку при додержанні ним заздалегідь визначених вимог
1	сертифікат
2	паспорт
3	ліцензія
4	стандарт

	Питання 2. Організацією європейського масштабу, в якій разом з іншими напрямами ведуться дослідження проблем природного середовища, є:
	<i>У бланку відповідей подати словами</i>

	Питання 3. Знайдіть відповідність	
1	Чистий економічний ефект природоохоронних заходів	А. попередження економічних збитків від забруднення навколишнього середовища
2	Абсолютна ефективність природоохоронних заходів	Б. виявлення динаміки ефективності всіх витрат і темпів їх зростання

	Питання 4. Аналіз ефективності вирішення екологічних економічних або соціальних проблем для досягнення заданих екологічних показників
1	екологічна експертиза
2	екологічна ефективність
3	екологічна стандартизація
4	екологічний аудит

	Питання 5. Складові формування величини економічного збитку
1	втрачена
2	компенсаційна
3	можлива
4	упереджена

	Питання 6. Знайдіть відповідність між проблемами раціонального природокористування та їх поясненнями	
1	Виробничо-технічного характеру	А. недосконалість владної вертикалі управління природокористуванням; нерозвиненість ринків природних ресурсів
2	Інституціонального характеру	Б. низька мотивація працівників природно-ресурсного сектора до впровадження сучасних форм і методів ресурсозбереження й екологізації
3	Соціального характеру	В. низький рівень комплексності переробки природних ресурсів

	Питання 7. Допустимі рівні радіоактивного чи іншого забруднення на території, що постраждала від аварії
	<i>У бланку відповідей подати словами</i>

	Питання 8. Забір води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із застосуванням каналів – це:	
1	безповоротне водопостачання	
2	раціональне водокористування	
3	спеціальне водокористування	
4	ефективне використання водних ресурсів	

	Питання 9. Знайдіть відповідність між визначенням показників:	
А	Економічна складова ефективності природоохоронних заходів у землеробстві	1. динаміка стану і якості земельних ресурсів 2. продуктивність земельних ресурсів 3. темпи відтворення природного стану земельних ресурсів
В	Екологічна складова ефективності природоохоронних заходів у землеробстві	4. структура і темпи зростання ресурсної віддачі 5. питома вага продукції землеробства у структурі всього національного доходу країни 6. динаміка показників негативного антропогенного впливу

	Питання 10. Принцип «нульового рівня» споживання природних ресурсів	
1	Регулювання споживання первинних переробних ресурсів у державному масштабі	
2	Надання природних об'єктів переважно або в постійне користування, або в довгострокове	

Задача

У Кіровоградській області організацією самовільно (з метою вилову риби) здійснено скид води із р. Інгул. Об'єм скинутої води: підземної – 5,8 тис. м³, поверхневої – 56 тис. м³. Обчислити суму збитків.

(Ільків Л.А.)

_____ (підпис)

8. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (словесні, наочні, практичні), пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, метод проблемного викладення.

Методи контролю та самоконтролю: методи усного контролю; методи письмового контролю та самоконтролю; методи практичного контролю і методи практичного самоконтролю.

9. Форми контролю

експрес-опитування, перевірка домашніх завдань, проведення олімпіади і контрольних модульних робіт, виконання робіт в ельорні, підсумковий контроль у вигляді іспиту

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

11. Методичне забезпечення

1. Економіка природокористування. Методичні рекомендації до вивчення курсу для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти I-IV рівнів акредитації. / Ільків Л.А. – К.: ЦП «КомПринт», 2019. – 104 с.
2. Тестові завдання з економіки природокористування для самостійної роботи та контролю знань студентів ВНЗ / Ільків Л.А. – К.: ЦП «КомПринт», 2019. – 34 с.
3. Робочий зошит для виконання практичних завдань з курсу «Економіка природокористування» студентів ВНЗ/Ільків Л.А. – К.: ЦП «КомПринт», 2019. – 56 с.
4. Індивідуальні завдання з економіки природокористування для самостійної роботи та контролю знань студентів ВНЗ / Ільків Л.А. – К.: ЦП «КомПринт», 2019. – 36 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Борисова В.А. Економічні основи природокористування в АПК. – Суми: Видавництво "Довкілля", 2004. – 356 с.
2. Врублевська О. В. Конспект лекцій з економіки природокористування. – Львів: УкрДЛТУ, 2003. – 210 с.
3. Данилишин Б.М., Хвесик М.А., Голян В.А. Економіка природокористування: Підручник. – К.: "Кондор", 2009. – 465 с.
4. Економіка природокористування: Підручник /Хвесик М.А., Рогач С.М., Кулаєць М.М., Ільків Л.А., Авраменко Т.П. – К.: КомПринт, 2014. –341 с.

Допоміжна

1. Балацкий О.Ф., Вакулюк В.М., Власенко В.М. Екологія і економіка. К., 2009. – 283 с.
2. Балацький О., Лук'яніхін В., Лук'яніхіна О. Екологічний менеджмент: проблеми і перспективи становлення та розвитку // Економіка України. – 2000. – № 5. – С. 67-73.
3. Балджи М. Концептуальні підходи до удосконалення державного регулювання природокористуванням та його застосування // Економіст. – 2008. – №11. – с. 41 – 43.
4. Бець М.Т., Безпалова О.В. Екологічне оподаткування в Україні та його перспективи. // Науковий вісник, 2004, вип. 14.7
5. Білявський Г.О. Роль і перспективи розвитку екологічного менеджменту в АПК України // Натураліст. – 1998. – № 2. – С. 12-15.
6. Бойчук Ю.Д., Солошенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища. – Суми: Університетська книга, 2007. – 315с.
7. Борисова В.А. Відтворення природного ресурсного потенціалу АПК. – Суми: Видавництво "Довкілля", 2003. – 348 с.
8. Борисова В.А. Екологізація аграрного виробництва та випуск екологічно чистої продукції // Вісник Сумського державного аграрного університету. – Випуск 2, 2001. – С. 149-151.
9. Борисова В.А. Екологічне регулювання агропідприємництва // Держава та регіони. – № 4, 2001. – С. 20-24.
10. Бригадир І.В., Варламов С.Л. Науково-практичний коментар Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища". – Х.: Фактор, 2006. – 579с.
11. Бровдій В.М., Гаца О.О. Закони екології (соціально-економічні, геофізичні та геохімічні). – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. – 179 с.
12. Бронштейн А.М., Литвинов В.А., Русин И.Н. Экологизация экономики: методы регионального управления. – М.: Наука, 2000. – 120 с.
13. Василенко О.Г. Податкові платежі в системі природокористування //Економіка АПК. – 2004. – №12. – С. 86-90.
14. Веклич О.О. Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду: Наук. видання. – К.: Інститут економіки НАН України, 2001. – 47 с.

15. Веклич О.О. Удосконалення системи екологічного оподаткування //Фінанси України. – 2001. – №2 – С. 3 – 11.
16. Водні ресурси на рубежі ХХІ ст.: проблеми раціонального використання, охорони та відтворення / За ред. академіка УЕАН, д.е.н., професора М.А.Хвеси́ка. – К.: РВПС України, 2005. – 564с.
17. Галушкіна Т.П. Экономические инструменты экологического менеджмента: теория и практика: ИПРиЭЭИ НАН Украины, 2000. – 280с.
18. Галушкіна Т.П. Економіка природокористування. Навчальний посібник. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 480 с.
19. Генсирук С.А., Нижник М.С., Мищенко В.С. Эколого-экономические аспекты природопользования. – К.: Наукова думка, 2002. – 175 с.
20. Географічна енциклопедія України: в 3-х т. / Редкол.: О. М. Мариніч (голова) та інші. – К.: Академія, 2003. – Т. 3. – 480 с.
21. Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К., Анісімова Г.В., Гордєєв В.І. Екологічне право України. – Х.: Право, 2005. – 384 с.
22. Гжимайло Ю.Д. Водні ресурси України. – Х.: Олді, 2004. – 40 с.
23. Голюков А.П., Дейнека О.Г., Позднякова Л.О., Черномаз П.О. Регіональна економіка та природокористування: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 352 с.
24. Голуб А.А., Маркандія А., Струкова Е. Б., Мэйсон П., Сафонов Г. В. Экономика окружающей среды и природных ресурсов. – М.: ГУ ВШЭ, 2008. – 268с.
25. Голян В.А. Інституціонально-економічні механізми регулювання природокористування // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – №2. – С. 24 – 29.
26. Гринів Л. С. Екологічно збалансована економіка: проблеми теорії. – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 240 с.
27. Данилишин Б.М. Економіка природокористування: Підручник – К., Кондор, 2010. – 464 с.
28. Данилко В.К. Екологічна статистика: водні ресурси. – К., 2003. – 368 с.
29. Денисик Г.І. Водні ресурси. – Л.: Світ, 2009. – 440 с.
30. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища. – К.: Знання, 2007. – 422с.
31. Дорогунцов С.І., Борщевський П.П., Данилишин Б.М. Удосконалення управління природокористуванням в АПК. – К.: Урожай, 1992. – 128 с.
32. Дорогунцов С.І., Хвесик М.А., Головинський І.Л. Водні ресурси України (проблеми теорії та методології). – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2002. – 227 с.
33. Дубас Р.Г. Економіка природокористування. Навчальний посібник. – К.: «МП Леся», 2007. – 448 с.
34. Дуднікова І.І., Пушкін С.П. Екологія. – К.: Видавництво Європейського університету, 2006. – 328 с.
35. Екологічний аудит: Посібник з екологічного менеджменту і екологічного аудиту /Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. – К.: Символ-Т, 1997. – 221 с.;
36. Економіка природокористування: підручник /Фурдичко О.І., Мармуль Л.О., Малєєв В.О. – К.: Аграрна освіта, 2009. – 256 с.
37. Жарко Р.П. Обґрунтування функцій податків на сучасному етапі розвитку продуктивних сил// Фінанси України. – 2004, № 6. – С. 96-100.
38. Заверуха Н.М., Серебряков В.В., Скиба Ю.А. Основи екології. – К.: Каравела, 2006. – 365 с.
39. Закон України "Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр." // www.rada.gov.ua
40. Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки" // Урядовий кур'єр (Додаток). – 2001. – № 43. – С.1.
41. Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” №1264-ХІІ від 25 червня 1991 року зі змінами і доповненнями. //Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 41. – С. 546.
42. Качинський А.Б. Нові екологічні виклики безпеці людини, суспільства і навколишнього середовища України // Підтекст. –1998.–№22(92).– С.28 – 36.
43. Кашенко О.Л. Екологічна сутність економічних категорій. – Суми: Довкілля, 2007. – 131 с.
44. Кашенко О.Л. Фінанси природокористування. – Суми: Університетська книга, 1999. – 412 с.

45. Кобецька Н. Р. Екологічне право України. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 351с.
46. Кожушко Л. Ф. Екологічний менеджмент: Підручник /Л. Кожушко, П. Скрипчук. – К.: Видавничий центр "Академія", 2007. – 430 с.
47. Колотило Д. М. Екологія і економіка. – К.: КНЕУ, 2005. – 576 с.
48. Комарницький В. М., Шевченко В. І., Слькін С.В. Екологічне право. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. – 224с.
49. Концептуальні засади удосконалення грошової оцінки земель в Україні/ Третяк, О.О. Кучер, О.П. Канаш та ін. - К.: Українська академія аграрних наук, 2009. – 14 с.
50. Коржнев М.М. Економіка природокористування. – К.: Вид. КНУ. – 2005. – 99 с.
51. Кулинич П.Ф. Як нам реорганізувати Держкомзем // Юрид. вісн. України. – 2005. – № 7.
52. Лавейкін М.І. Реформування земельних відносин в Україні – основна передумова формування сталого землекористування//Регіональна економіка – 2001. – № 4 – С. 210-214.
53. Лавейкін М.І. Реформування системи землекористування в Україні. – К.: РВПС України НАН України. – 376 с.
54. Лазаренко Л.М. Еколого-економічний захист водних екосистем України – К.: Міжнар. фін. агенція, 2007. – 157 с.
55. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В. Економіка природокористування: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007 – 322 с.
56. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В. Економіка природокористування: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 322 с.
57. Максимів Л.І. Механізм формування системи екологічного аудиту в Україні // Регіональна економіка. – 2004. – № 2. – С. 174 – 181
58. Малюга В.М. Вплив різних способів підготовки ґрунту на ріст захисних лісових насаджень //Науковий вісник Національного аграрного університету: Лісівництво. – К.: Вид-во НАУ. – 2009. – С. 208-215.
59. Мартиненко А. П. Управління природоохоронною діяльністю: навч. посібник /А. П. Мартиненко, С. В. Мартиненко, М. А. Зіновік. – Кіровоград: ПП Лисенко В. Ф., 2007. – 251 с.
60. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Суми: Університетська книга, 2008. – 346 с.
61. Миронова Н.Г. Екологічна стандартизація і сертифікація: Навч. посібник. – Львів: «Новий світ 2000», 2009. – 140 с.
62. Мірошниченко А.М. Земельне право України: Навчальний посібник /Мірошниченко А.М. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2007. – 432 с.
63. Мороз П.І., Косенко І.С. Екологічні проблеми раціонального природокористування: Навч.посібник. – Львів:Престиж Інформ, 1999.–282 с.
64. Музика О.Л. Проблеми використання водних ресурсів України. – К.: 2002. – 352 с.
65. Новаковський Л.Я. Реформування земельних відносин на сучасному етапі та проблеми реалізації земельної реформи в Україні. // Землевпорядний вісник, 1999. – № 4. – С. 4–11.
66. Олійник О.І. Види екологічних податків// Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2001, вип. 11.3. – С. 26 – 28.
67. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Підручник для студ. економ. спеціальностей вищих навчальних закладів / за заг. ред. : Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. – Суми: Університетська книга, 2008. – 758 с.
68. Пламеницька Е. М., Водні ресурси України. – К.: Знання, 2008. – 178с.
69. Пламеницька Е. Проблеми води. – К.: Основи, 2006. – 80 с.
70. Погребной А.А., Каракаш И.И. Земельное право: Учеб. пособие. – К.: Истина, 2002 – 496 с.
71. Природа і багатства України / За ред. К. І. Геренчука–Л.:Сфера, 2007. –120 с.
72. Природно-ресурсна сфера України: проблеми сталого розвитку та трансформацій/ Під загальною редакцією чл.-кор. НАН України Б.М.Данилишин. –К.: ЗАТ «Нічлава». – 2006. – 704 с.
73. Природноресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І.І.Каракаша. – К.: Истина, 2005. – 376с.
74. Про екологічний аудит: Закон України від 24 червня 2004 р, № 1862 – IV. – Урядовий кур'єр. – 2004, № 150 – 331 с.
75. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України. – Л.: Каменярь, 2003. – 250 с.

76. Саксонова О. Державне регулювання в сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів // Регіональна економіка. – 2002. – №1 – С.267 – 271.
77. Саксонова О.М. Особливості фінансування природоохоронних заходів в Україні. – К.: РВПС України НАН України, 2002. – 24 с.
78. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування. – Львів: Новий світ – 2004. – 248 с.
79. Сидорчук В.Л. Развитие экологического аудита в сфере природопользования и охраны окружающей среды: теория, методы и практика. – М.: НИИ-Природа, РЭФИА, 2002. – 458 с.
80. Синякевич І. М. Економіка природокористування: Навч. посібник. – К.:ІЗМН, 1996. – 156 с.
81. Синякевич І.М. Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети// Економіка України. – 2004, № 1. – С. 57 – 64.
82. Синякевич І.М. Економіка лісокористування: Навчальний підручник. – Львів: ІЗМН, 2010. – 402 с.
83. Степичева С. Инструмент эколого-экономического механизма //Страховое ревю. – № 12. 1999. – С. 3.
84. Стратегія екологічної безпеки (регіональний контекст) /Під ред. М.І.Долішнього, В.С.Кравціва. – Львів, 1999. – 243 с.
85. Хвесик М.А., Горбач Л.М., Кулаковський Ю.П. Економіко-правове регулювання природокористування: Монографія. – К.: Кондор, 2004. – 524 с.
86. Хвесик М.А., Збагерська Н.В. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи. – Рівне: Вид-во РДГУ, 2000. – 194 с.
87. Шевчук В. Довідник з питань економіки та фінансування природокористування і природоохоронної діяльності, видавництво “Геопринт” – Київ, 2000 – 411 с.
88. Юрченко Л.І. Екологія: Навч. посіб.– К.:Видавничий дім «Професіонал», 2009. – 304 с.
89. Юхновський В.Ю. Агролісомеліоративний моніторинг лісоаграрних ландшафтів // Науковий вісник Національного аграрного університету : зб. наук. праць. – К.: Вид-во НАУ. – 2010. – Вип. 50. – С. 236 – 242
90. Яремчук Г.І. Економіка природокористування. – К.: Пошукове-видавниче агентство “Книга Пам’яті України”, Видавничий центр “Просвіта”, 2000. – 431 с.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://www.eco.com.ua/> [Електронний ресурс]
2. www.eco-live.com.ua/ [Електронний ресурс]
3. <http://studopedia.com.ua/ekonomikapripod.php>[Електронний ресурс]
4. www.dkzr.gov.ua – офіційна веб-сторінка Державного комітету України із земельних ресурсів
5. www.rada.gov.ua – офіційна веб-сторінка Верховної Ради України.
6. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет статистики України